

SKĀBEKĻA TERAPIJAS ABC

**Anda Nodieva
Pneimonologs, Dr. Med.**

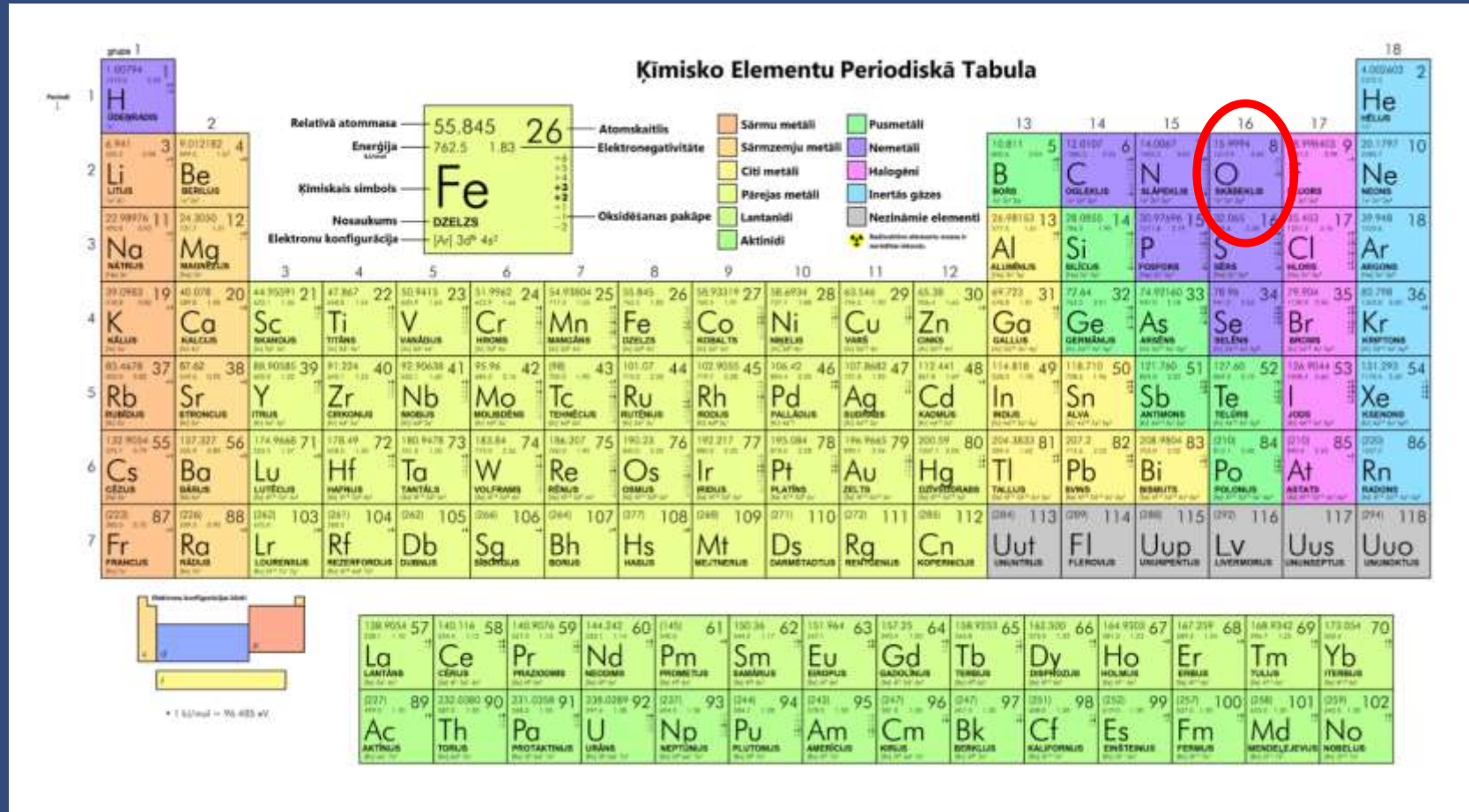
2018.

Saturs

- 1. Kas ir skābeklis?**
- 2. Elpošanas sistēma.**
- 3. Skābekļa funkcijas organismā.**
- 4. Elpošanas nepietiekamība.**
- 5. Kas ir ilgstoša skābekļa terapija? Kad tā var palīdzēt?**
- 6. Ko pacientam dod ilgstoša skābekļa terapija?**
- 7. Kā nodrošināt pacientu līdzestību ilgstošai skābekļa terapijai?**
- 8. Kad skābekļa terapiju nedrīkst nozīmēt?**
- 9. Skābekļa terapija plaušu hipertensijas pacientiem.**

1. Kas ir skābeklis?

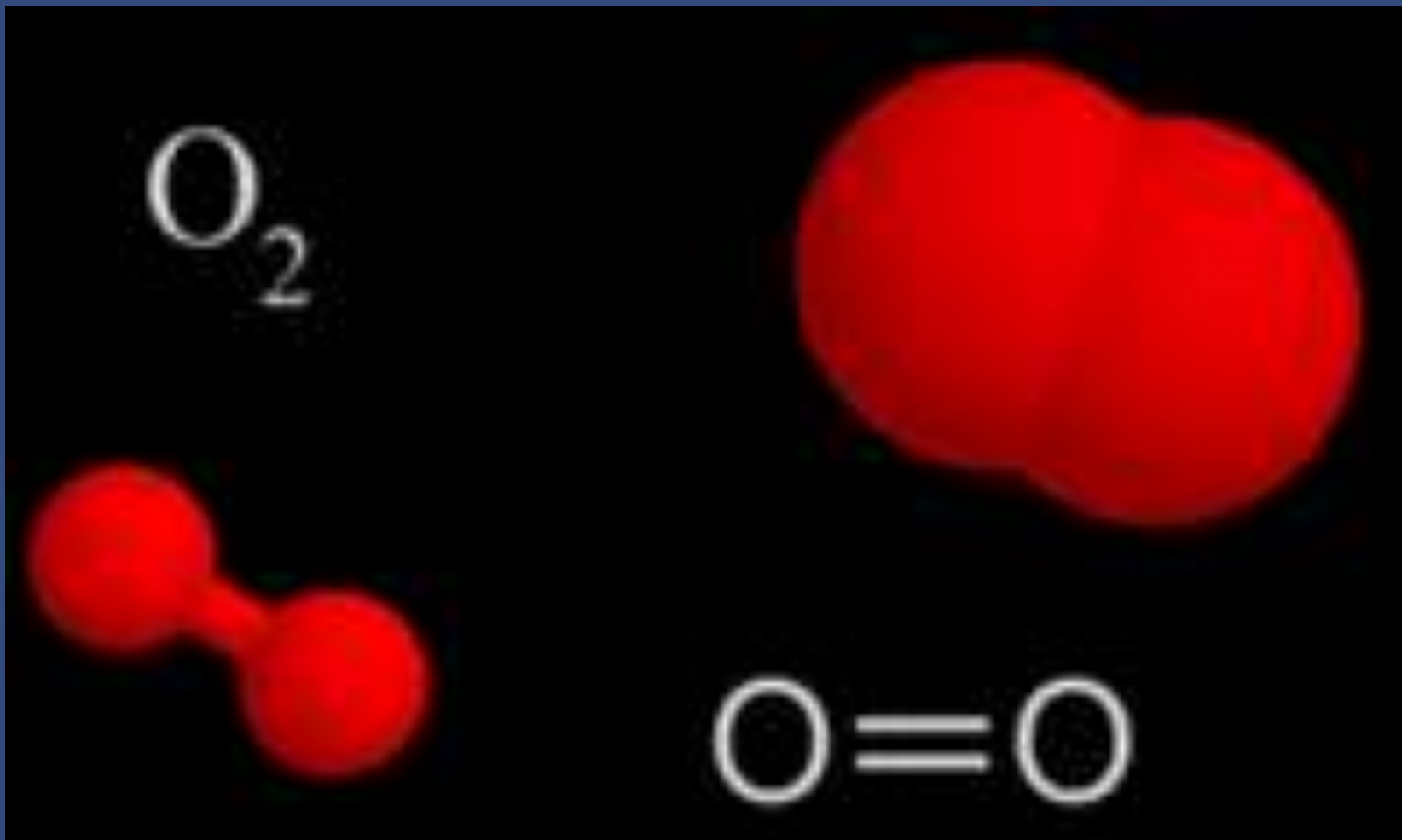
A. Kur atrast skābekli?

3. sastopamākais elements Visumā

1. sastopamākais elements cilvēka organismā (65% no ķermeņa masas)

B. Skābekļa molekulas uzbūve

Skābeklis ir arī zāles!

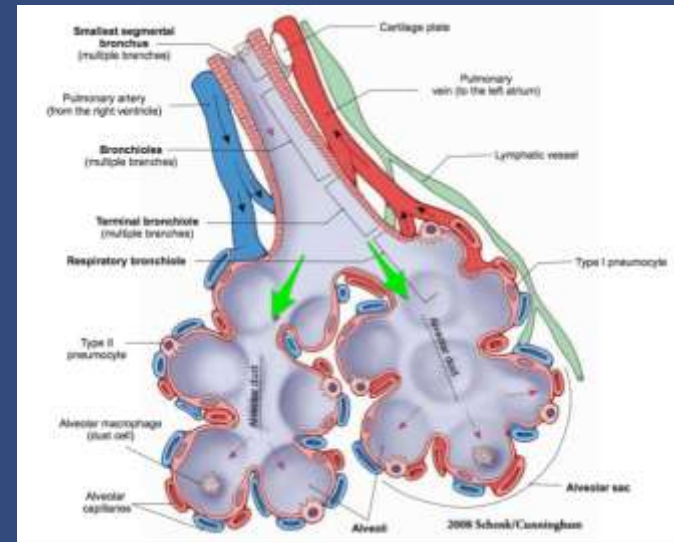
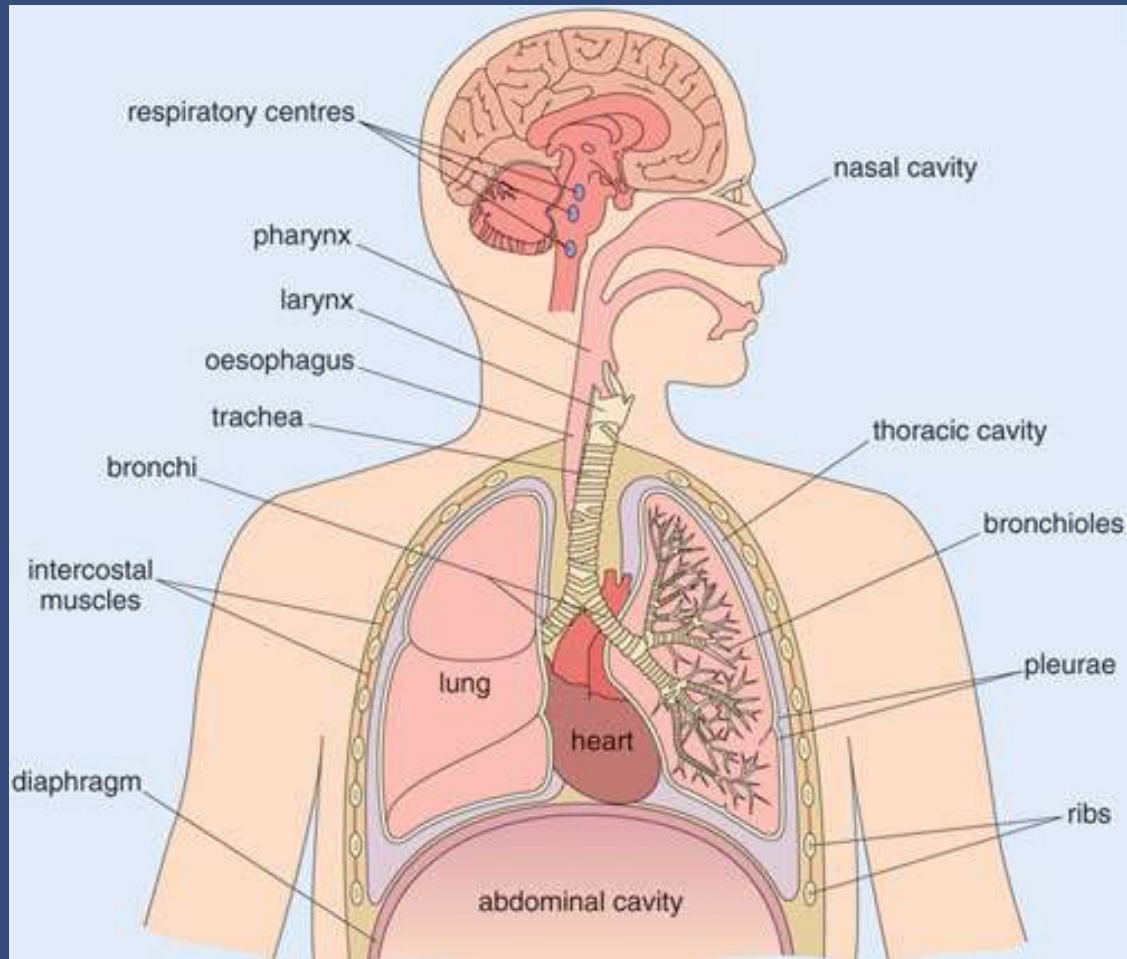
C. Skābekļa fizikālās īpašības

- ✓ Gāze bez krāsas, smaržas un garšas
- ✓ Nedaudz smagāks par gaisu
- ✓ Slikti šķīst ūdenī
- ✓ Nevada siltumu un elektrisko strāvu
- ✓ Nedeg un nevar uzsprāgt

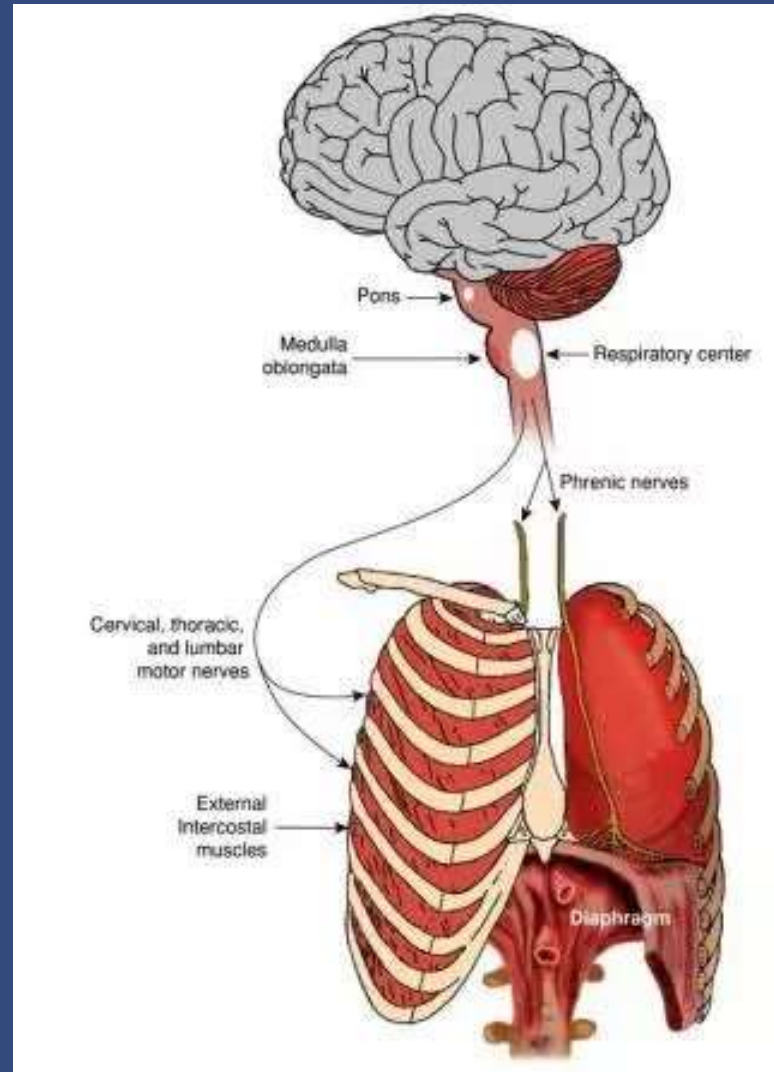

2. Elpošanas sistēma

A. Elpošanas sistēmas anatomija

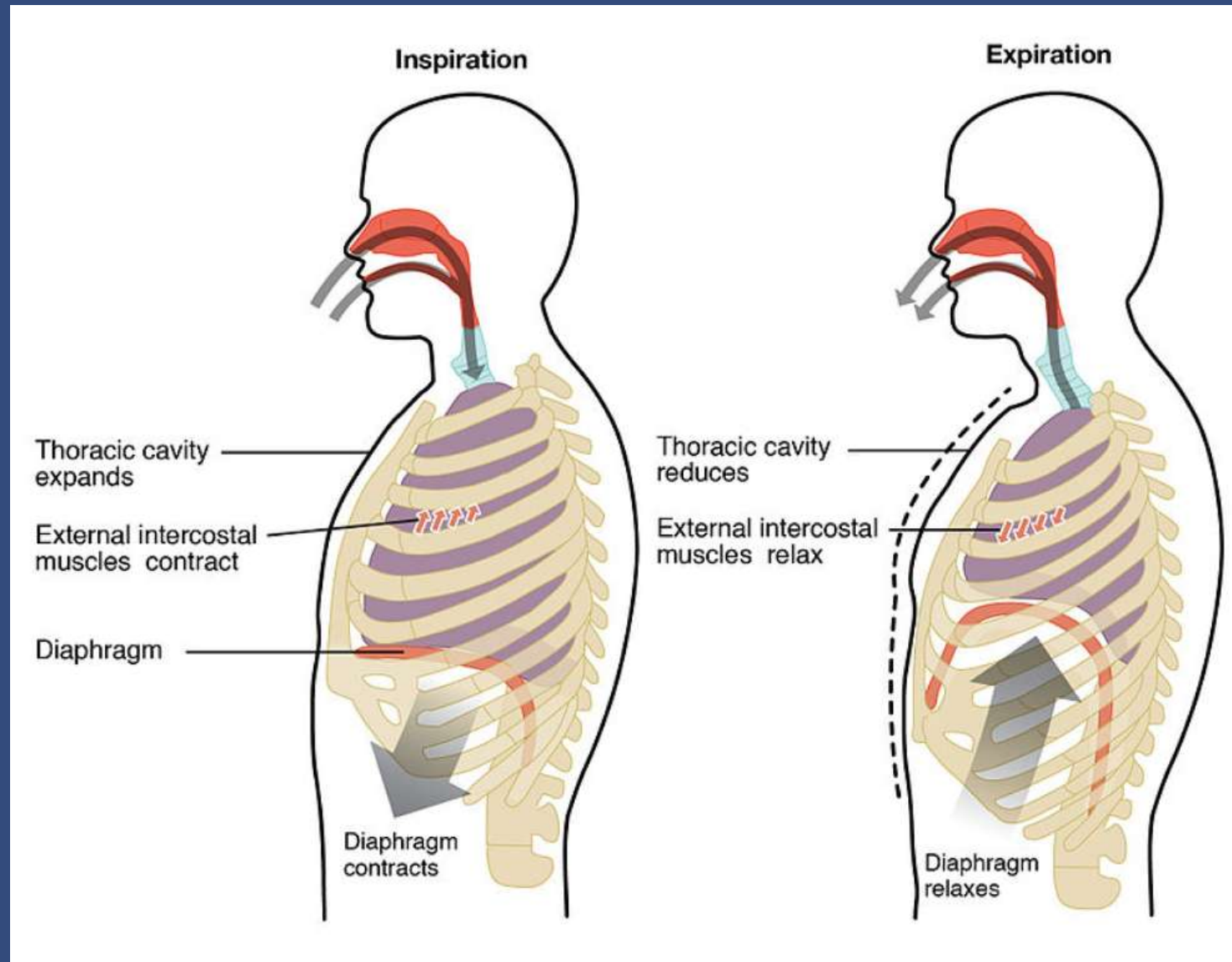

B. Elpošanas fizioloģija. Neurohumorālā regulācija.

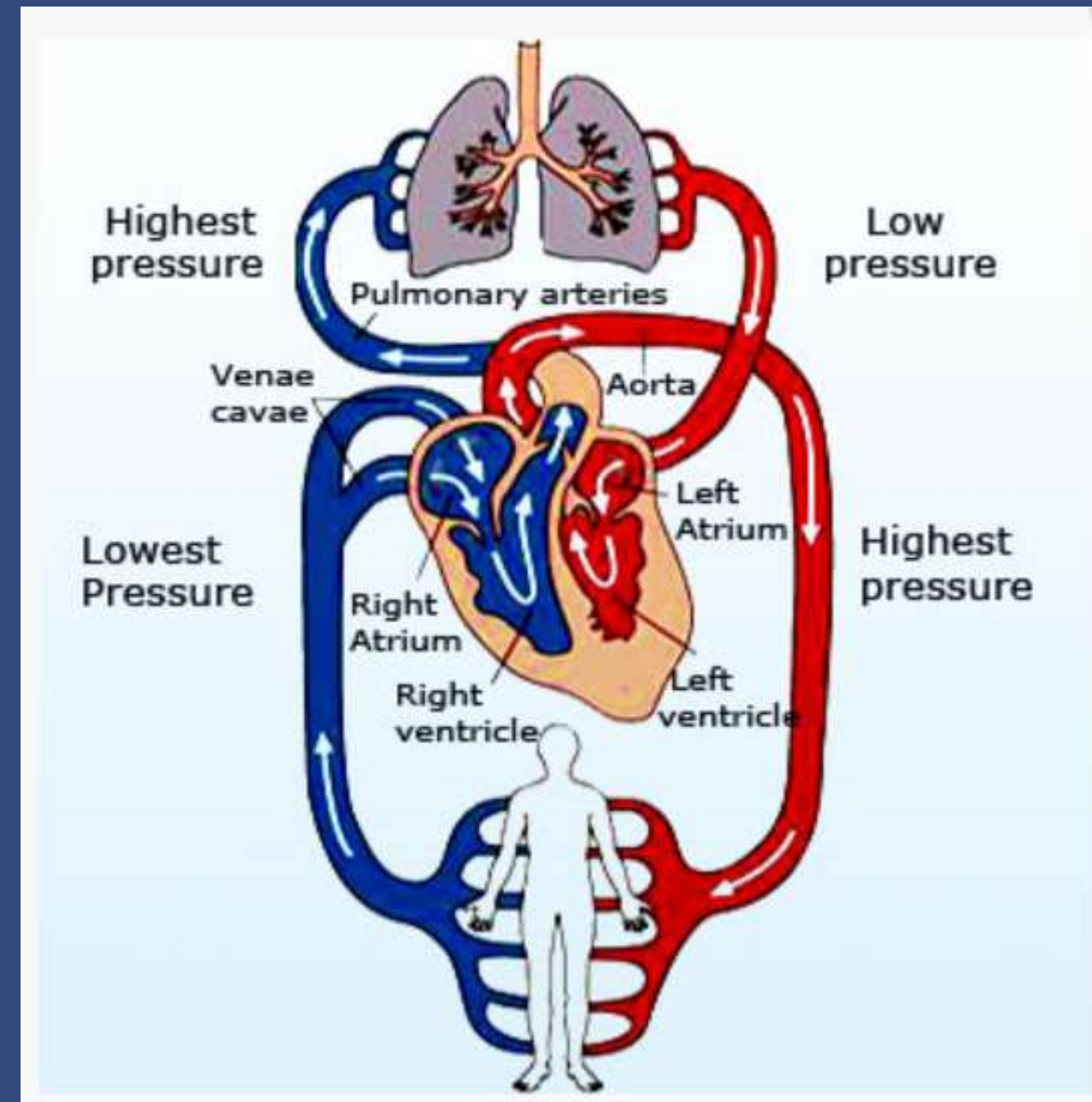

B. Elpošanas fizioloģija. Ielpa un izelpa.

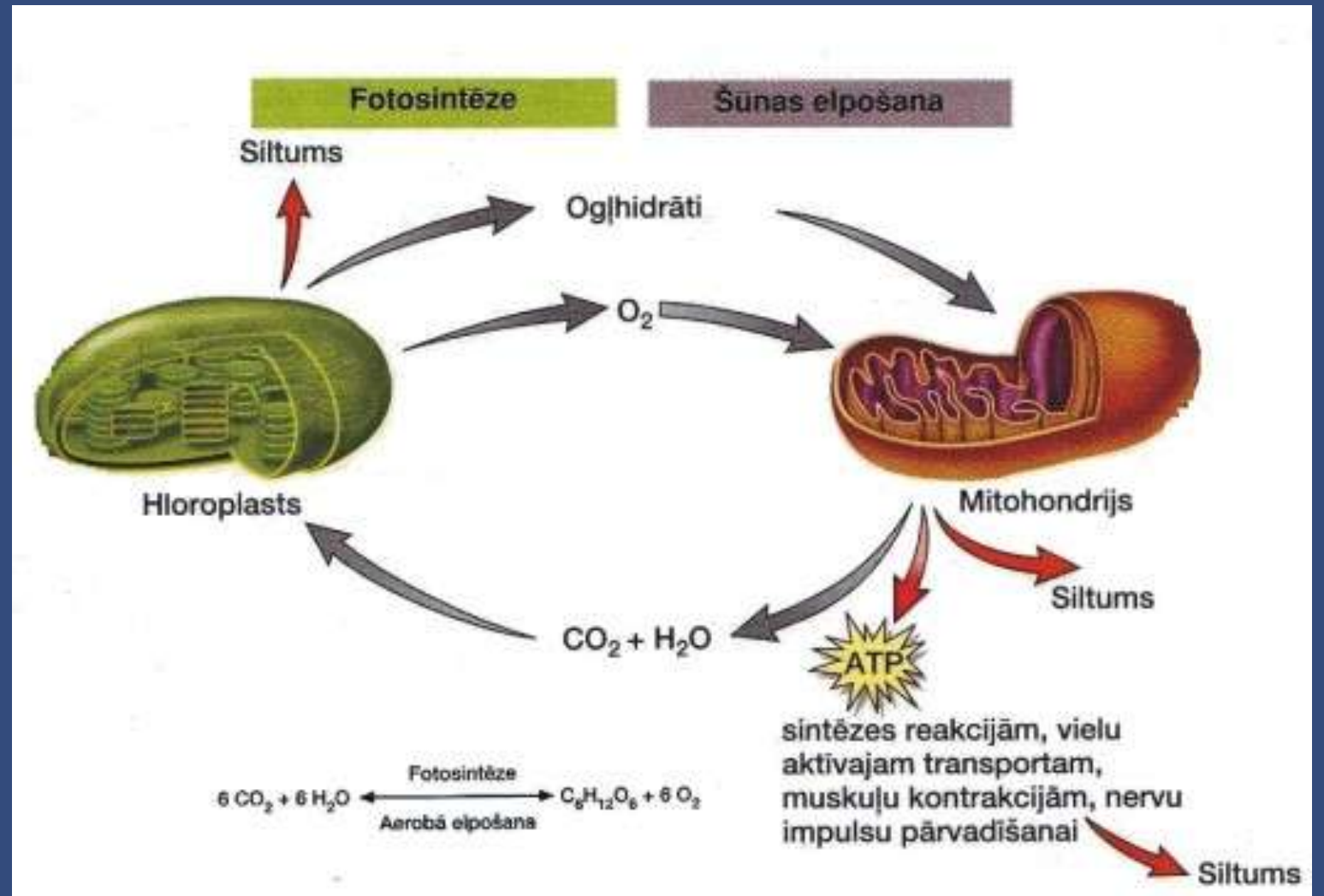
Elpošanas fizioloģijas 5 procesi

1. Ārējā elpošana / plaušu ventilācija
2. Gāzu apmaiņa plaušās
3. Skābekļa transports
4. Gāzu apmaiņa audos
5. Iekšējā / šūnu elpošana

3. Skābekļa funkcijas organismā

A. Šūnu elpošana

B. Cik daudz skābekļa nepieciešams?

- ✓ Gaisā ~21% skābekļa
- ✓ Skābekļa trūkums parasti parādās pakāpeniski
- ✓ Sākotnēji skābekļa terapija var tikt nozīmēta tikai īpašās situācijās
- ✓ Ja veselības stāvoklis vēl vairāk pasliktinās, jāvērtē, vai nepieciešama ilgstoša skābekļa terapija un kā to realizēt

4. Elpošanas nepietiekamība (EN).

A. Definīcijas.

Elpošanas sistēmas nespēja veikt divus galvenos uzdevumus: apgādāt organismu ar skābekli un izvadīt ogļskābo gāzi.

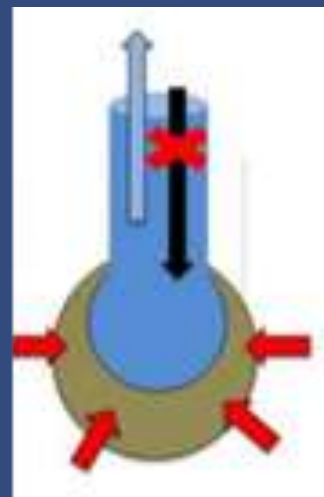
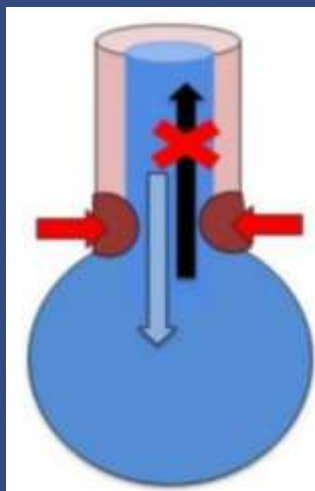
	Pa kPa	Pa mmHg	I tipa EN mmHg	II tipa EN mmHg
Normoksēmija	12-14	90-105		
Normokapnija	4,7-6	35-45		
Hipoksēmija	<10,7	<80	PaO₂<60	PaO₂<60
Hiperkapnija	>6	>45	PaCO₂≤45	PaCO₂>45

B. Elpošanas nepietiekamības patofizioloģija

1) Hipoksēmijas attīstību nosaka:

- Hipoventilācija

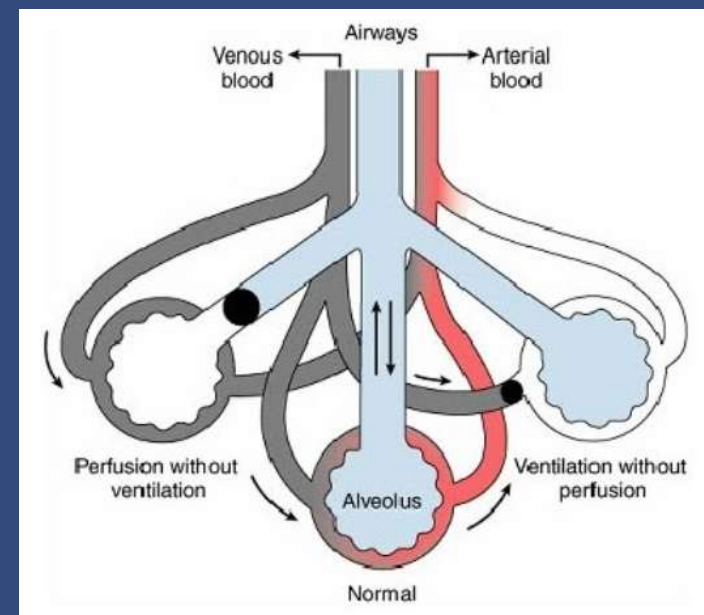
Obstruktīva

Restriktīva

- Ventilācijas / perfūzijas neatbilstība

- Šunts

2) Hiperkapnijas attīstību nosaka: alveolāra hipoventilācija

C. Biežākās slimības - elpošanas nepietiekamības iemesli.

I tipa	II tipa
HOPS	Smaga HOPS
Pneimonija	Smaga bronhiālā astma
Plaušu tūska	Zāļu pārdozēšana (opioidi)
Plaušu fibroze	Miastēnija
Bronhiālā astma	Polineiropātija
Pneimotorakss	Poliomielīts
PATE	Muskuļu slimības
Pulmonāla arteriāla hipertensija (primāra plaušu hipertensija)	Aptaukošanās hipoventilācijas sindroms
Pneimokonioze	Miksedēma
Bronhektāzes	Stingumkrampji
Kifoskolioze	Smaga kifoskolioze

5. Kas ir ilgstoša skābekļa terapija (IST)? Kad tā jānozīmē?

- ✓ IST gadījumā pacienti ar elpošanas nepietiekamību - **nevis elpas trūkumu!** pastāvīgi mājās elpo skābekli.
- ✓ IST mērķis: - mazināt elpas trūkuma sajūtu
  - uzlabot slodzes izturību un dzīves kvalitāti
  - mazināt slimību uzliesmojumu un ārstēšanās slimnīcās biežumu
  - pagarināt pacientu mūžu

A. Kā izvērtē IST nepieciešamību?

- ✓ Vai pacients saņem optimālu medikamentozo terapiju?
- ✓ Vai pacients būs līdzestīgs iespējamai IST?
- ✓ Motivācija atmest smēķēšanu!
- ✓ SpO₂ <90%

B. IST ir indicēta, ja:

- ✓ **PaO₂ < 55 mmHg – vismaz 2 reizes mēneša laikā slimības remisijas periodā.**
- ✓ **HOPS gadījumā arī, ja PaO₂ ir 55-60 mmHg un papildus konstatē:**
  - **Sekundāru policitēmiju (Ht>55%)**
  - **Perifēras tūskas**
  - **Nakts hipoksēmiju (SpO₂<90% >30% no miega perioda)**
  - **Plaušu hipertensiju**

C. IST izpildījums un mērķis

- ✓ **Lielākai pacientu daļai ikdienā pietiek ar skābekļa plūsmu ~2 l/min**
- ✓ **Ja paredzama lielāka fiziska piepūle, skābekļa plūsmu palielina par 1l/min**
- ✓ **Lai pagarinātos mūžs, skābeklis jāelpo vismaz 15-18 stundas diennaktī**
- ✓ **Mērķis - pastāvīgs PaO₂ ~65 mmHg vai tam jāpalielinās vismaz par 10 mmHg**
- attiecīgi SpO₂ ~92%

D. Kontrole pie speciālista

- ✓ **Sākotnēji - 2-3 mēnešus pēc IST uzsākšanas**
- ✓ **Ilgstoši – reizi gadā**
- ✓ **Neatliekami, ja parādās sekojošas sūdzības:**
  - **Biežas galvassāpes**
  - **Izteiktāka nervu spriedze**
  - **Lūpas un pirkstu gali paliek zilgani**
  - **Biežāka, retāka, seklāka vai neregulāra elpošana**
  - **Sārta seja**
  - **Miegainība un apjukums**

6. Ko pacientam dod skābekļa terapija?

1. **IST pagarina mūžu** (smaga forma $PaO_2 < 60$ mmHg, skābekli elpo 24h (15h) un **uzlabo dzīves kvalitāti** (HOPS slimniekiem pēc SGRQ)

2. **IST uzlabo organisma audu darbību**, kuri ir īpaši jutīgi pret skābekļa trūkumu:

- ✓ **Uzlabo pacienta kognitīvo funkciju**
- ✓ **Uzlabo plaušu cirkulāciju un miega kvalitāti**
- ✓ **Ja izdodas panākt $SpO_2 > 90\%$, novērš PAH progresēšanu**
- ✓ **Stabilizē eritropoētisko sistēmu**

7. Kā nodrošināt pacientu līdzestību IST?

- * **Pacientu izglītošana!!!**
- * **Regulāra uzraudzība (medicīnas māsa mājās)**
- * **Piemērotu deguna kaniņu vai masku izvēle**
- * **IST dažādu plūsmu titrēšana**
- * **Ambulatora ilgstoša pulsa oksimetrija**
- * **Stacionāro un mobilo IST aparātu lietošanas balanss**

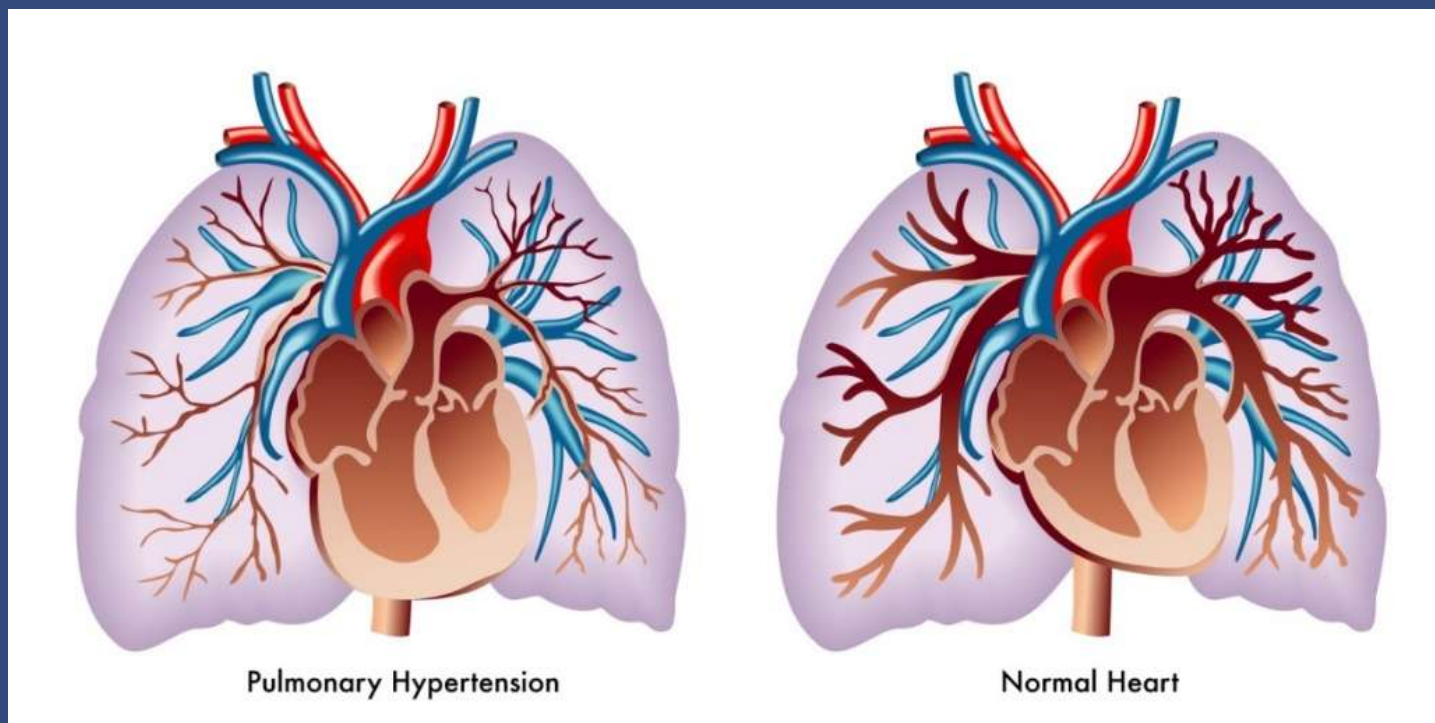
8. Kad skābekļa terapiju nedrīkst nozīmēt?

- ✓ **Nemotivēti, nedisciplinēti, nelīdzestīgi slimnieki.**
- ✓ **Smēķēšana?!**
- ✓ **IST rezultātā PaCO₂ nedrīkst pārmērīgi paaugstināties, bet, ja to novēro, tad IST jālieto kopā ar palīgventilāciju.**

9. Skābekļa terapija plaušu hipertensijas pacientiem

A. Plaušu hipertensija. Patofizioloģija.

Rekomendācija:

IST vajadzētu nozīmēt PAH pacientiem, tai skaitā arī Idiopātiskas PH pacientiem, ja $\text{PaO}_2 \leq 8 \text{ kPa}$ (60 mmHg)

Kas var izraisīt plaušu hipertensiju?

PH PVO 2013.g. klasifikācija

1. Pulmonāla arteriāla hipertensija:

- ✓ idiopātiska, zāļu izraisīta, pārmantota
- ✓ ledzimtas sirdskaites (īpaši neoperētas)
- ✓ Saistaudu un autoimūnas slimības (sklerodermija, reimatoīdais artrīts u.c.)
- ✓ Portāla hipertensija
- ✓ Ēstgribu nomācošu līdzekļu lietošana
- ✓ HIV infekcija

2. PH sakarā ar kreisās sirds puses slimībām

3. PH sakarā ar plaušu slimībām un/vai hronisku hipoksiju

- ✓ HOPS, OMAS, Intersticiālās plaušu slimības

4. PH sakarā ar hronisku plaušu artērijas tromboemboliju

5. PH sakarā ar asins un citām slimībām:

- ✓ Anēmija
- ✓ Sarkoidoze, Hroniska nieru mazspēja u.c.

Paldies par uzmanību!

Prezentācija
„Skābekļa terapijas ABC»

ir sagatavota projekta

«Atbalsta programma cilvēkiem ar pulmonālo arteriālo hipertensiju»
ietvaros.

Projekts tiek finansēts

A/S «Latvijas valsts meži»

Sociālās palīdzības programmas ietvaros,
ko administrē fonds Ziedot.lv.

